

Nevromangfold Norge

Arbeidsprogram for 2024/2025

Organisasjonen

Nevromangfold Norge er en ideell interesse,- og brukerorganisasjon stiftet på grunnlag av nevromangfoldsteorien og den sosiale modellen, og er rettet inn mot nevrodivergente mennesker i Norge. Hovedformålet er å ivareta nevrodivergentes rettigheter fra vugge til grav, og å etablere paradigmeskiftet i Norge fra den medisinske modellen til den sosiale modellen for funksjonsvariasjoner.

Nevromangfoldsteorien

Opphavet til nevromangfoldsteorien springer ut av blant annet Judy Singer og hennes avhandling i 1997, og hennes forgjengere, hvor de argumenterte at autisme er en del av menneskeartens naturlige mangfold. Essensen i teorien er at i tillegg til et biologisk mangfold, har menneskearten et nevrologisk mangfold (neurodiversity). Harvard Universitet har implementert nevromangfoldsteorien (1) og har bygget videre på modellen. Et av hovedforskjellene fra 90tallets teori til dagens forståelse av nevromangfoldsteorien, er at Singer satte søkelys på høyt fungerende autister, mens nevromangfoldsteorien forkaster både diagnoseskille og funksjonsmerkelapper.

Teorien i dag har inkludert flere typer nevrodivergens i tillegg til autisme. En ser på ulike medfødte nevrologiske koblinger som en naturlig del av mangfoldet. Nevrotypiske hjerner utgjør majoriteten av mangfoldet, i tillegg finnes det mange ulike minoriteter som dysleksi, adhd, tourettes, autisme, dyskalkuli, Downs, m.m. Forskere avdekker stadig hvordan ulike nevrodivergente hjerner skiller seg ut ved bruk av MR. Feltet er i stadig utvikling, men det er fortsatt meget smalt.

Terminologi

Et viktig poeng i paradigmeskifte er ordbruk. Ord har definisjonsmakten og er et viktig verktøy i implementeringen av nevromangfoldsmodellen. Fagfolk og pårørende har lenge ønsket at en bruker person-først-språk, eks person med autisme eller person med ADHD, etc, mens nevromangfoldsbevegelsen argumenterer med at dette er en del av en persons identitet, og bruker identitet-først språk, eks autist, ADHDer etc. Riktig terminologi sikrer en felles forståelse av at nevrodivergens ikke er en sykdom, forstyrrelse eller lidelse, men måten et menneske samhandler med verden og en uadskillelig del av deres identitet.

Nevromangfoldsmodellen

Nevromangfoldsmodellen (2) har sine røtter i den sosiale modellen for funksjonsnedsettelse. I tillegg til å være et rammeverk for inkludering er dette i stor grad en borgerrettsbevegelse som krever like rettigheter for nevrodivergente som for nevrotypiske, blant annet universell utforming i skoler, og en slutt på atferdsanalytiske metoder (ABA) som ønsker å konvertere nevrodivergente til nevrotypisk funksjon. I tillegg til motstand med ABA avviser en forskning som forsøker å finne en kur og/eller behandling av nevrodivergente.

Den sosiale modellen i likhet med nevromangfoldsmodellen omtaler de sosiale barrierer som årsaker til funksjonshindringene, istedenfor å omtale på

nevrodivergente som funksjonsnedsatte. En argumenterer for at systemene er skapt med nevrotypiskhet som mal, og er dermed ekskluderende for nevrodivergente. Derfor er universell utforming en annen viktig del av paradigmeskifte. En må se på miljøet og systemene, istedenfor på individene, og bygge gode rammeverk som muliggjør deltagelse for nevrodivergente både på skole, fritid og i arbeid.

Adferdsterapi

Nevromangfold Norge skal arbeide for at atferdsanalytiske programmer rettet mot nevrodivergente barn, unge og voksne opphører og erstattes med holistiske og humane metoder som sentrerer rundt nevrodivergent væremåte og fungering.

Det er flere ulike atferdsprogram som er skreddersydd for ulike typer nevrodivergens og ulike typer utfordringer, det spenner fra tidlig intervensjonsprogram som EIBI til ufrivillig skolefraværs programmer som Back2school.

Programmet er benyttet av ulike typer helsepersonell som: barnevernspedagoger, miljøterapeuter, vernepleiere og spesialpedagoger. Programmene utføres ofte både i hjemmet og i utdanningsinstitusjonen barnet tilhører.

Atferdsanalytiske programmer fokusere på å endre den observerbare atferden, med lite fokus på rotårsaken som fører til atferden. Ofte er atferden relatert til et behov som ikke blir møtt eller forstått.

NevNo ønsker

- At atferdsprogram som EIBI, DuÅ, TIOBA, PMTO og Back2school ikke skal benyttes på nevrodivergente barn
- At atferdsprogram som PAS, DBT og KAT ikke skal benyttes på unge og voksne

Vi skal jobbe for at nevrodivergent fungering for økt forståelse og tilrettelegging i samfunnet.

- Vi ønsker at alle kommuner har minst en ergoterapeut som kan utføre en sensorisk profil
- At miljøet rundt nevrodivergente kartlegges og tilpasses utifra individuelle behov
- Miljøterapeutisk fokus i arbeidet med barn
- At tilnærminger som Cos-P, Marte Meo og Dr Greenes Plan B blir benyttet, utifra et nevromangfoldig syn.

Utdanning

Nevrodivergente barn og unge mottar ikke utdanningen de har krav på i Norge. Forskning gjort i Norge viser at 40% av barna som har ufrivillig skolefravær er autister og ADHDere, mens 60% er dyslektikere/dyskalkulier m.m Det er stort overlapp i nevrodivergens, da de ofte sammenfaller, men det er trygt å anslå at det er en stor overrepresentasjon av nevrodivergente som faller i fra skolesystemet. Nevrodivergente barn, og da spesielt ADHDere, dyslektikere og touretteere, opplever mye mobbing på skolen. Autister og andre nevrodivergente barn rapporterer at skolen ikke oppleves som en trygg arena. Kunnskapsdepartementets krav om universell utforming lyder:

“Utdanningsinstitusjonene har ansvar for at alle studenter har et godt og inkluderende læringsmiljø av høy kvalitet. Det innebærer blant annet at de skal sikre at også studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med andre særskilte behov får kvalitetssikrede tilbud og tjenester tilpasset deres behov. Universell utforming er til nytte for hele studentmassen. Alle læresteder skal derfor ha handlingsplaner for universell utforming og individuell tilrettelegging for studenter som trenger det.”

Siden frafallet i grunnskolen er stort, er det særdeles få nevrodivergente som kvalifiserer til høyere utdanning. Dette er et samfunnsproblem, og bidrar både til samfunnsøkonomiske utfordringer og redusert livskvalitet.

NevNo ønsker:

- En reform av enhetsskolen hvor universell utforming for nevrodivergente er essensiell. Å ivarete ulike sensoriske profiler, mer praktisk undervisning, og takhøyde for ulike måter å tilegne seg kunnskap.
- At ASK blir tilbudt som en del av tidlig innsats, og likestilles med annen kommunikasjon i skolen.
- Flexibilitet rundt skolestart.
- At mobbeprogrammer ikke skal benyttes som quick fix metoder
- Fokus på nevrodivergens i skolen, slik at kunnskapen øker både hos lærere og elevmassen.
- Nye nærværsveiledere som ansvarliggjør systemene, fremfor individene

- At digitale verktøy skal inngå i elevpakken fra første klasse, slik at nerodivergente barn får gode verktøy og tilrettelagte verktøy.
- At høgskoler og universitet tilbyr flere linjer nettbasert.
- At PPT er tettere knyttet opp mot skolen, og at samarbeid og kommunikasjonen mellom de ulike etatene i kommunen blir mer robust.
- At systemiske årsaker til ufrivillig skolefravær avdekkes og at forskning fokuserer på sammenhengen mellom de ulike skolereformene og ufrivillig skolefravær.
- At kommunen må pålegges å føre statistikk over ufrivillig skolefravær, elever med alternative opplæringsarena og vedtak om redusert skolenærvær skal inkluderes i statistikken
- At Kunnskapsdepartementet undersøker alternativer til å oppnå generell studiekompetanse for dem som har ufrivillig skolefravær.

Helse og omsorg

Nevrodivergente mennesker er ofte i kontakt med helsevesenet fra vugge til grav, både grunnet somatikk og psykisk uhelse. Helsen situasjonen i Norge er kritisk på mange ulike nivåer, både førstelinjetjenesten (mangel på fastleger) til spesialister (lange helsekøer). Utredning og habiliteringskøen for autister er usedvanlig lang i hele Norge, og da spesielt i Oslo og omegn. Nevrodivergente, spesielt de som er sendiagnostiserte eller feildiagnostiserte har en del tilleggslidelser, som depresjon, angst og PTSD. + Forskning og/eller behandlingsformer som har som mål å "kurere", behandle eller eliminere nevrodivergens er både uetisk og diskriminerende. Slik forskning blir trappet opp både i Norge og i utlandet. Dette er vi sterkt kritiske til, og det vekker stor bekymring. Nevrodivergente er overrepresentert i overgrepstatistikker og det har livslange konsekvenser. Forskning viser at 9 av 10 autistiske kvinner er utsatt for seksuelle overgrep, og at nevrodivergente barn er mer utsatt enn deres nevrotypiske gjevnaldende.

Nevno skal jobbe for:

- Å finne gode løsninger for å få ned helsekøene, spesielt mtp utredning av adhd og autisme
- Å øke bevisstheten rundt sammenfallende lidelser som angst, depresjon, spiseforstyrrelser og gastrointestinale sykdommer
- Å eliminere unødvendig makt og tvangsbruk, og fokusere på økt forståelse og tilrettelegging i helsevesenet. Dette er spesielt viktig i psykiatriske institusjoner og omsorgsboliger.
- At BPA ordningen styrkes, slik at flere kan få hjelp i hjemmet og til å leve fullverdige liv
- At forskningsmidler går til prosjekter som utbedrer livskvaliteten og forståelsen for nevrodivergens. Det er viktig at studier benytter seg av

brukermedvirkning og har som forutsetning at nevrodivergens ikke er en lidelse eller forstyrrelse.

- Kjempe for at tilgang til private avtalespesialister gjenoppstår.
- At helsepersonell for oppdatert informasjon om sensoriske forskjeller hos autister og andre nevrodivergente, slik at deres symptomer på sykdom blir tatt på alvor.
- At overgrepsmottak har oppdatert informasjon om nevrodivergens
- At seksuell vold mot nevrodivergente kommer på nasjonal dagsorden, og at det settes inn tiltak for å bekjempe dette

Arbeid

Nevrodivergente sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Mange som er på arbeidsmarkedet for ikke tilstrekkelig eller riktig tilrettelegging. Årsakene er kompliserte og henger sammen med både utdanningsmuligheter og helsetilbud, likevel er det viktig å sette fokus på arbeidsmulighetene isolert. Svært mange med langvarige og kompliserte psykiske utfordringer blir uføre, uførestatistikken viser at et overveldende antall unge uføre er nevrodivergente. Mange lider av PTSD, har en lang historie med mobbing og/eller overgrep, og lite forståelse i NAV. Vi ser på nevrodivergente mennesker som en ressurs, ikke en belastning.

NevNo skal jobber for:

- At universell utforming for nevrodivergente blir normen på arbeidsmarkedet
- Styrke mulighetene for nevrodivergente å ta fagbrev i jobb eller andre praktisk orienterte ordninger
- At VTA ordningen styrkes
- At nevrodivergente blir ansett som en ressurs og at arbeidsplasser har oppdatert informasjon om nevrodivergens.
- At ergoterapeuter hjelper med å tilpasse arbeidsmiljøet slik at flere kan stå i arbeidet
- Styrke mulighetene for selvstendige næringsdrivende